

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Quaderns d'Educació Contínua

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Editors

Iolanda Corella Llopis
i pep aparicio guadas

Consell de direcció i coordinació

Tere Vila, Encarna Such Cardona, Juanma Sanchis Marqués, M. Nieves Roselló, María José Picher, Carlos Pallarés, Rosa Navarro, Pascual Múrcia Ortiz, Dolors Monferrer Ferrando, Rosa M. González Conca, Goio Fidel Sarmiento, Manuela Fuentes Martínez, Lorena Ordinaña Pérez, Marta Malet Carol, Mila Grau Alepuz, Loles Martínez Cebrián, María Gabarda Riofrío, Francisca Borox López, Isabel Aparicio Guadas

Consell de redacció i assessorament

Antonia de Vita (UNIVR), Dolors Vinyoles (Escola de la Dona-Diputació de Barcelona), Inma Vilatersana, Jordi Vallespir (UIB), Antoni Tort (UVIC), Joan M. Senent (UV), Francesca Salvà (UIB), Manuel Rodríguez (UV), José Ignacio Rivas (UMA), Piergiorgio Reggio (UNICATT), Cruz Prado (ULASALLE), Anna Maria Piussi (UNIVR), Agustí Pascual (UV), Isabel Redaño Francés

(IPF), Sebas Parra (UdG), Josep Mª Navarro i Cantero (LFCOOP), Peter Mayo (UM), Vicent Mas (UA), Ángel Marzo (UB), Manel Martí Puig (UJI), Fernando Marhuenda (UV), Fernando López Palma (UB), Licinio C. Lima (UMINHO), Colin Lankshear (JCU), Michele Knobel † (MSU), Francese Hernández Dobon (UV), Francisco Gutiérrez † (ULASALLE), Anna Gómez (UVIC), Paula Guimaraes (UL), Rosa M. Falgás (ACEFIR), Pep Lluís Grau, Gloria Díaz (UB), Joan Colomer (UdG), José Clovis Azevedo (Centro Universitário Metodista IPA), Rafa Castelló (UV), Isabel Carrillo (UVIC), Marián Aleson Carbonell (UA), Xavier Besalú (UdG), Antonio Benedito (UV), José Beltrán Llavador (UV), Clara Arbiol González (UV), Vicent Aparicio (UV), Marina Aparicio Barberán (IPF), Consol Aguilar (UJI), David Abril (UIB), Loris Viviani (IPF), Mariola Aparicio Cortés (EOI Xàtiva), Mercè Morey (UIB), Diego Morollón (IPF), José R. Belda Medina (UA).

Correcció i traducció

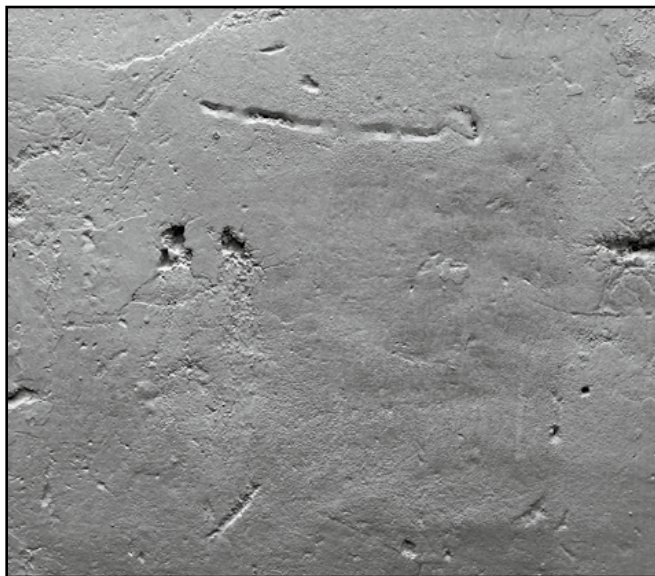
Joaquín Martínez Ortiz

Disseny i maquetació

gap

Quaderns d'Educació Contínua 47

Estiu 2022 • 18 €

Quaderns d'Educació Contínua. Nova etapa Redacció, secretaria i administració:

C/. Sant Agustí, 7 • 46800 Xàtiva
tarepa.pv@gmail.com

ISSN: 1575-9016

ISSN: 2605-1796 (digital)

Dipòsit legal: V-5125-2000

Revista indexada en GeoDatos: Indexador de Geografia e Ciências Sociais
<http://www.dge.uem.br>

(Quaderns d'Educació Contínua
no es fa responsable de les opinions
dels col·laboradors de la revista.)

Títol: **monochrome (blanc)**

Autor: **GAP**

Tècnica: *fotografia digital*

Dimensions: *210x210 mm*

Any: *2022*

IPF: Institut Paulo Freire • UV: Universitat de València • UdG: Universitat de Girona • UVIC: Universitat de Vic • UJI: Universitat Jaume I de Castelló • UA: Universitat d'Alacant • ACEFIR: Associació Catalana per l'Educació, la Formació i la Recerca/Associació Europea d'Educació d'Adults • UB: Universitat de Barcelona • FDC: Desenvolupament Comunitari • UIB: Universitat de les Illes Balears • UM: Universitat de Malta • UMINHO: Universitat del Minyo • UNIVR: Universitat de Verona • ULASALLE: Universidad de La Salle • UNICATT: Universitat Catòlica de Milà • UMA: Universitat de Màlaga • UL: Universitat de Lisboa • JCU: James Cook University • MSU: Montclair State University • LFCOOP: La Fàbrica Cooperativa

carpeta

Mercats educatius i desigualtats a l'estat espanyol: estat de la qüestió i futures línies de recerca

Marcel Pagès, Lluís Parcerisa, Andreu Termes • 5

Els avanços de les dones de l'ètnia Khmer Krom a través dels estudis superiors i de l'aprenentatge al llarg de la vida

Julia Haba Osca • 22

Diners i persones pobres

Josefa Fombuena-Valero • 32

Desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Piergiorgio Reggio • 41

contínua

Freire i Simondon, l'inèdit viable. Alfabetitzar en la manera d'existència dels objectes tècnics

Ana Ma. Valle, Marco A. Jiménez • 51

persones, territoris i experiències

El barri de la Coma. Educació de Persones Adultes

Carolina Zamora Real, Pascual Murcia Ortiz i Dolors Monferrer Ferrando • 67

Reflexions i indagacions sobre el voluntariat, l'alfabetització i alguna cosa més que rebost

Agustí Pascual Cabo • 81

El model de les Escoles de Segona Oportunitat enfront de l'abandonament educatiu. Itineraris per a la revinculació educativa i la inserció laboral

Ignacio Martínez Morales, Daniel Gabaldón Estevan y Juan García-Rubio • 95

Els desafiaments de l'educació al Brasil, enfront de les desigualtats socials, pobresa i falta d'inversió

Mariàngela Bairros i Patrícia Marchand • 107

Famílies digitals al CEPA: competència digital i ciutadana en clau europea

Magdalena Balle Garcia • 116

investigació

Pobresa: conceptes i indicadors. El cas valencià

Rafael Castelló-Cogollos • 123

arxiu

dialògica

Joan Fuster i la didàctica de la llengua

Margarida Castellano Sanz • 145

llibres

Escuelas y pobreza: entre el desasosiego y la obstinación

Patricia Redondo y Antonio Guerrero Serón • 148

fotografia • 152

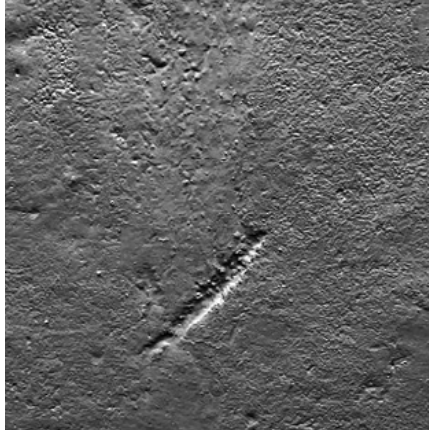
Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitze el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

dialògica

Joan Fuster i la didàctica de la llengua

Margarida Castellano Sanz, Universitat de València

Un dels aspectes que encara s'ha treballat poc, tot i la presència de l'obra de Joan Fuster al currículum, és la didàctica dels textos fusterians a totes les etapes educatives. I dic a totes perquè tendim a associar l'obra de Fuster, per la seua càrrega política i social i per la complexitat dels seus textos, a l'etapa de secundària i batxillerat, sense pensar que les etapes on els aprenentatges esdevenen memorables, solen ser les primeres.

En aquest sentit d'apropament de l'obra de Fuster als lectors infantils, volem esmentar dues obres amb un significat pedagògic i històric indubtable: *Un món per a infants* (1959), que és un recull de contes fet per Fuster i il·lustrats per Andreu Alfaro al qual, a més, trobem 2 contes propis, «El pas de l'any» i «Caragol». I, especialment, *Abans que el sol no creme*, publicat a la col·lecció Desplegavela de La Galera el 1969.

Situem-nos en context: sabem que no fou fins la dècada dels 50, amb aquella mínima obertura del règim, que es va reprendre l'edició de llibres infantils en català, amb una producció molt escassa, cosa que Joan Triadú va analitzar en l'article publicat a Serra d'Or, sota el títol «L'edat sense llibres, una litera-

tura sense futur». Conscients d'aquesta mancança, la pedagoga Marta Mata adreça una carta a Joan Fuster el gener del 1966, en què l'informa sobre l'incipient Escola de Mestres Rosa Sensat. L'any 1965 es creava a Barcelona l'Escola de Mestres Rosa Sensat (amb Maria Antònia Canals, Teresa Codina, Jordi Cots, Pere Darder, Enric Lluch, Marta Mata i Anna M. Roig) i, amb aquesta creació, es feia necessària la publicació de material infantil de qualitat en la nostra llengua. Els i les autores que van fer possibles aquestes publicacions primerenques sabien que aquests llibres eren un recurs d'aprenentatge essencial: perquè milloren la comprensió lectora, provoquen la imaginació i la reflexió, augmenten la creativitat i la riquesa de vocabulari i propaguen una transmissió de valors contextualitzats.

La col·lecció Desplegavela, a més a més, va aconseguir publicar uns materials de moltíssima qualitat, que donen compte d'una societat que alçava el cap, després de tants anys de misèria i que es preocupava per posar en valor la nostra realitat. Títols com *Dijous a la Vila* (d'Àngels Garriga i Pilarín Bayés), *El berenar de Segà* (de Maria Gasch) o *On acaba la meua ciutat* (de Montserrat Panosa) donen compte d'aquesta quotidianitat i que hui en dia suposen un tresor etnogràfic.

El llibre adreçat al públic infantil que ens interessa va estar escrit per Fuster, il·lustrat per Ismael Balanyà i compta amb la direcció pedagògica de Marta Mata. *Abans que el sol no creme* parla del conreu de l'arròs i entronca, directament, amb allò que en la tradició anglosaxona s'anomena l'escriptura de la natura (*Nature writing*). Podem afirmar que en un temps en què la Literatura Infantil i Juvenil europea se centrava bé en la idea de refer-se de la cruesa del gran conflicte bèl·lic anterior o bé en la reivindicació de la imaginació com una potencialitat humana, Fuster ens proposa una obra que pretén, d'una banda, connectar amb la producció de LIJ catalana d'abans de la guerra (la qual cosa suposa un alt nivell de qualitat literària i gràfica) i, de l'altra, donar resposta a les necessitats del públic lector, que s'inicia en la lectura en català, que desconeix la història del país i que necessita lectures de proximitat per fer real el redreçament cultural.

Abans que el sol no creme és un text únic, contextualitzat, que personifica els elements naturals i apel·la directament el lector per proposar una actitud activa i compromesa envers una de les feines més arrelades del nostre territori. Un text d'una qualitat literària i estètica innegable, que apropa el vocabulari de l'arròs als lectors, que converteix la quotidianitat i la cultura popular en quelcom digne de ressaltar i que, tot seguint la direcció pedagògica de Marta Mata, proposa una seqüència didàctica eficaç. A banda de comptar amb unes il·lustracions molt interessants, des del punt de vista estètic (figures planes, amb una reminiscència a l'estètica propagandista de la República Popular de la Xina) ens volem centrar també en la finalitat pedagògica: està escrit amb lletra lligada (la manera com s'ensenyava a escriure a l'època, abans no arribaren les majúscules) i utilitza alguns recursos sovintejats també als

anys 60 a 80, com l'apel·lació directa al lector (el conte comença amb la frase «Ja sé que us agrada l'arròs») o la personificació dels elements natural.

Ens proposa una lectura ecològica (*avant la lettre*) i de quilòmetre zero, que assoleix uns propòsits ben marcats: recuperar un vocabulari quotidià de conreu al camp i apropar la formació lectora en català al públic més jove. Un text que parteix de les arrels per construir país ja que, d'una banda, sintonitza amb la qualitat literària dels textos noucentistes i, de l'altra, compta amb un concepte d'alfabetització ecològica que resulta imprescindible al segle xx i xxi.

A més, pel que fa a la preocupació per la restauració de la llengua a l'escola, volem destacar també el fet que Marta Mata informa Joan Fuster, en la carta que hem esmentat adés del 1966, sobre la posada en marxa de l'escola de mestres Rosa Sensat, i li demana que medie per tal d'arribar als mestres que també estan fent camí cap a la renovació pedagògica al País Valencià. Una formació intensa, per a la qual van haver de crear un material ben interessant des del punt de vista didàctic i que té, amb *Abans que el sol no creme*, un exemple paradigmàtic dels primers manuals i llibres en català adreçats als infants. Un llibre, encara desconegut, que construeix país.

Referències bibliogràfiques

- BAJTÍN, M. (1989) *Las formas del tiempo y del cronotopo en la novela*. Madrid: Taurus.
- BAUMAN, Z. (2007) *Los retos de la educación en la modernidad líquida*. Barcelona: Editorial Gedisa.
- BUELL, L. (1996) *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing, and the Formation of American Culture*. Cambridge: Harvard University Press.
- CASTELLANO, M. (2021) «Joan Fuster al segle XXI: una lectura d'abans que el sol no creme des de l'ecocrítica» a *L'Espill*, 67, pp. 204-205.
- FUSTER, J. (1969) *Abans que el sol no creme*. Barcelona: Edicions La Galera.
- GLOTFELTY, C. i Fromm, H. (eds.) (1996) *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*. Georgia: University of Georgia Press.
- GREGORI, C. (1991) *Recull de contes valencians: una aproximació al conte de postguerra*. València: Caplletra 10, pp.95-106.
- LLUCH, G. i VALRIU, C. (2013) *La literatura per a infants i joves en català. Anàlisi, gèneres i història*. Alzira: Edicions Bromera.

TAREPA - PV
Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults

L'ULLAL Edicions

Autor de la ilustració: Valentín Iglesias

18 i 19 de juliol de 2022 · Xàtiva
CPFFPA Francesc Bosch i Morata

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

*Tornaria
a fer el que he fet,
a dir el que he dit.
Ara, amb l'experiència
de l'edat, ho tornaria a fer
i a dir amb més coneixement
de causa, amb més habilitat,
amb més obsessió... i amb
més raó i amb més raons.*

CENT de FUSTER

